

MIT CSINÁL A RÉGÉSZETI GYŰJTEMÉNYKEZELŐ?

82

A múzeum előtt hosszú sorok kígyóznak, új kiállítást hirdettek. A betérő látogatók megcsodálják a közzétett műtárgyakat, elgondolkodnak vagy meghökkennek, de mindenképp élményekkel távoznak. Bármilyen nagyszabású is egy kiállítás, arra sosincs mód és tér, hogy a múzeum birtokában lévő összes műtárgyat egyszerre bemutathassa. De akkor hol van a tárgyak többsége? Ott vannak a múzeumban? Vagy másik városból, országból érkeznek? De ott vajon hol tárolják őket? Ki és hogyan tartja számon ezeket? Ki és mikor dönt a nyilvános szereplésükről, bemutatásukról? Mi van a „kulisszák” mögött?

A kikerülő tárgyak a szakmai kurátorok szubjektív választásának eredményei. Egy kiállítás megrendezése mindig a számbavétellel kezdődik, és ki ismerhetné legjobban, mit rejt a múzeumi raktár mélye, mint a gyűjteménykezelő szakember. Bizony nem kis feladat az akár több százezernyi tárgy tárolása oly módon, hogy azok naprakészen megtalálhatók, elővehetőek és kutathatók legyenek. Mindez nemcsak hely-, hanem komoly tudást igénylő feladat. S aki mindennek tudója: a gyűjteménykezelő.

Ma a régészeti gyűjteményekbe döntően ásatásokból kerülnek be leletek, melyek az egyetemes emberi kultúra nyomainak különböző korszakokból ránk maradt tárgyi emlékei. A földben megmaradt és a régészek feltáró munkája révén kiásott leletek egy múzeumban előbb a restaurátorok kezébe kerülnek, akik megtisztítják, konzerválják és helyreállítják azokat, hogy később a régészek/muzeológusok által tudományosan meghatározva, meghatározott nyilvántartás szerint a raktárak polcaira felkerülve, nemzedékről nemzedékre a kutatás és a kiállítások rendezői számára elérhetővé váljanak.

A múzeumba kerüléssel azonban nem oldódnak meg maradéktalanul a leletek fennmaradásának alapvető feltételei. A gyűjteménykezelés meglepően összetett fogalom, s mindazt a tevékenységet jelenti, amit az angolszász szakirodalom csak *collection management*-nek

Tömörraktárak, ügyvezető
göngös tárolórendszerek,
Móra Ferenc Múzeum

nevez. A gyűjteménnyel kapcsolatos minden irányú muzeológiai tevékenységet összefog, rövid és hosszú távon figyelembe veszi, tervezi a benne őrzött műtárgyak érdekeit, melyek közül legfontosabb azok megóvása, megőrzése, s a műtárgyvédelmi szempontok szerinti tárolása.

A gyűjtemény kezelője ezen műtárgyak nyilvántartását, megőrzését és ellenőrzését végzi. Napi tevékenysége során figyelemmel kíséri a raktárba helyezett műtárgyak állapotát, ellenőrzi a raktárak klimatikus, hő-, pára- és fényviszonyait, és gondoskodik a tárgyak állag- és vagyonvédelméről.

A műtárgyszállítások – úgy a múzeumon belüli, mint azon kívüli –, műtárgymozgatások esetén adminisztratív feladatokat végez, de csomagolja is a műtárgyakat, és ellenőrzi a biztonságos szállításukat. Munkájára leginkább az önálló munkavégzés jellemző, de tevékenysége során szükséges, hogy a műtárgyvédlem területén dolgozókkal is folyamatos munkakapcsolatban álljon. Könnyedén kell eligazodnia a múzeumi raktárban elhelyezett műtárgyak között, a nyilvántartás alapján meg kell találnia a pontos raktári lelőhelyet, legyen szó körömnymi nagyságú, apró

Régészeti látványraktár,
Móra Ferenc Múzeum

Római kori mécsek a régészeti gyűjteményben

Bronzkori edények a gyűjteményben

84

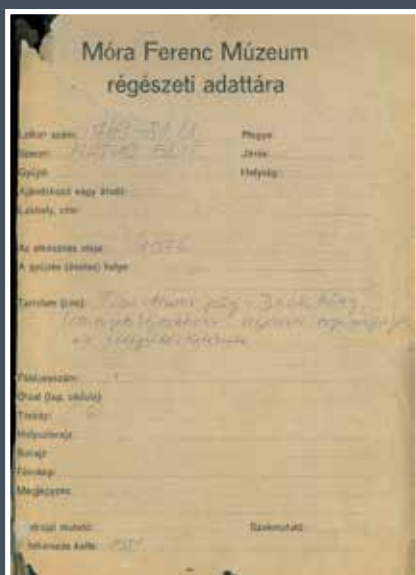
tárgyról (pl. övveretek, gyűrűk, fűlegombok stb.), vagy nehezen mozgatható, ember nagyságú vagy annál is nagyobb leletekről (pl. hombárok, szarkofágok stb.).

A régészeti gyűjteménykezelőnek munkáját mindvégig precízen kell végeznie. A nyilvántartás pontos vezetése fokozott összpontosítást kíván, hiszen ha figyelmetlenségéből egy műtárgy nem kerül be a gyűjteményi nyilvántartásba, akkor az valószínűleg örökre elveszik a raktár s így a kiállítások stb. számára. A gyűjteményi munka alapja a pontos és naprakész nyilvántartás. A hagyományos nyilvántartási formák és eszközök az alapleltárak, a leírókartonok és a különböző mutatórendszerek. Az alapleltárak közül legfontosabb a gyarapodási napló és a szakleltárkönyv. A gyarapodási napló a múzeumba beérkező tárgyak elsődleges nyilvántartásba vételére szolgál. A már letisztított, konzervált és tudományosan meghatározott tárgyakat a szakleltárkönyvek tartják nyilván. A leltárkönyv a tárgyak egyedi azonosítását és visszakereshetőségét szolgálja. Ezekben a leltári szám, a tárgy megnevezése, leírása, anyaga, mérete, készítési technikája, kora, darabszáma és állapota mellett, a megszerzés módja, ideje, helye, gyűjtője/feltárója és a leltározást végző személy neve egyaránt rögzítésre kerül. Leltározást kizárólag szakirányú végzettséggel rendelkező

muzeológus végezhet. Nyilvántartásba vett kulturális javak csak miniszteri engedéllyel törölhetők. A papíralapú leltárkönyveket vagyon- és tűzbiztos páncélszekrények őrzik. (De ma már a számítógépen vezetett digitális leltárkönyveket is használják.)

A raktárak polcain a leletek leltári szám szerinti sorrendben állnak, lényegében ez alapján lelhető fel a tárgy helye a gyűjteményben. A raktáron belüli tájékozódást a raktárrendi nyilvántartás,

Adattári akták borítólapjai

Adatári dokumentum régészeti leletek rajzaival

a polcrendszerutatók, valamint a leíró- és mutatókarton-rendszerek segítik. Mindez ma már persze számítógépen rögzített adatbázis, ami lényegesen megkönnyíti a visszakeresést. A gyűjteményi mozgásokat, például egy kiállításba kikerülő, kölcsönzésre kiemelt tárgyat a „mozgási naplóban”, kölcsönzési jegyzékek szerint tartjuk nyilván. A kivett műtárgyak helyére hiányjelző kartonok kerülnek, melyeken a tárgy leltári száma, megnevezése, darabszáma mellett az is szerepel, hogy ki, mikor és milyen céllal emelte ki az adott leletet.

A gyűjteményi anyag jó esetben folyamatosan bővül, összetétele változik. A régészeti gyűjteményi munkában nemcsak azok az akár több ezer éves tárgyak hordoznak különleges varázslatot, melyeket napi szinten kézbe vesz a gyűjtemény kezelője, hanem sokszor azok a több mint százéves csomagolóanyagok is, melyekbe elődeink csomagolták a leleteket. A múzeumba került tárgy múzeumi élete is lényegében a történelem része...

A gyűjteménykezelés nem pusztán azt jelenti, hogy leleteket raktározunk, pakolunk, tárolunk, előkészítünk és ezekről naprakész nyilvántartást vezetünk, hanem mindezt felelősséggel, az értékeket megóvva, az utókor számára méltó módon megőrizve, példásan kezelve és minél szélesebb körben bemutatva tesszük. Ez minden múzeum legfontosabb feladata és egyben az ott dolgozók felelőssége is. Gyűjtemény nélkül pedig nincs múzeum. A letűnt korok emlékeinek múzeumba helyezése, gyűjteménnyé alakítása a múlt megismerése és megismertetése érdekében történik. Bármilyen lelet, műtárgy, feljegyzés, művészi alkotás, kép- vagy hangfelvétel akkor válik a múlt forrásává, ha fennmarad, és a kutatás számára hozzáférhetővé válik.

Avar kori tojások a kundombi és a kiszombori temetőből (Móra Ferenc ásatása)

Törékeny leletek dobozai külön jelölésekkel ellátva

Régészeti leltárkönyv és revíziós pecsét

